

Lamm på bete - tips för bästa tillväxt

Titti Strömne, lammrådgivare för Gård & Djurhälsan

Första frågan man måste ställa sig är: vad är bästa lammtillväxt under betessäsong – vad ska man sikta mot? Normalt brukar man ange riktvärden att lammen ska växa ca 250 gram per dag på betet, men tillväxter på i snitt 300-350 gram per dag är inte orimliga. Det viktiga är att du själv bestämmer vilka tillväxtmål du vill nå på dina lamm, sätter upp en plan som du tror kommer leda dig dit och kör på! För det gäller att inte släppa kollen på lammen när du släpper ut dem på betet. Visst är det skönt när lamningen är klar, men det är då den verkliga utmaningen börjar!

Tillräckligt med bete

Bete är ett av det billigaste fodermedlen, men det är samtidigt en färskvara. Det gäller att hålla kontinuerlig koll på betet för att kontrollera att kvaliteten och kvantiteten bibehålls. Att kontrollera beteshöjden är ett av det lättaste sätten. Ju högre beteshöjd desto högre blir gräsets fiberhalt (vilket begränsar intaget) och smältbarheten sjunker.

Dags för det efterlängtade betessläppet! Släpp tackor och lamm på marker med så låg parasitsmitta som möjligt!

Vid rotationsbete: håll beteshöjden vid insläpp på ca 8-10 cm för tackor med lamm, flytta när beteshöjden är ca 4-5 cm. Vid kontinuerligt bete bör beteshöjden ligga runt 5 cm. För använda lamm bör beteshöjden ligga ett par cm högre för att få ett tillräckligt foderintag. Inblandning av vitklöver i vallen är positivt för lammens tillväxt.

Växande lamm kan äta ca 4 % torrsbstans (ts) av sin kroppsvikt per dag. Ett lamm på 30 kg kan alltså dagligen äta ca 1,2 kg ts bete av god kvalitet. Ett bete innehåller ca 15-20 % torrsbstans, resten är vatten. Det betyder att lammet kan äta ca 6-8 kg bete per dag.

Betesstrategi efter gårdens förutsättningar och djurens behov

Det finns ett par olika strategier att nå optimal beteshöjd. Rotationsbetning, där betet delas in i mindre fällor som djuren flyttas mellan med jämna intervall, är det system där man utnyttjar betet mest. Betet får möjlighet att växa till mellan avbetningarna. Systemet kräver dock mer arbete med stängsel och förflyttning jämfört med kontinuerlig betning. Ett riktvärde är att anpassa fällstorleken så att djuren går ca fem dagar i varje fälla. Längre tid i varje fälla leder lätt till mer ojämn kvalitet på betet. Det gäller alltså att flytta ofta med detta betessystem. Betesputsar ner det djuren inte hinner beta, alternativt stäng bort areal och skörda. Överlag brukar det ofta vara bra att putsa fällorna direkt efter avbetning för att få bort förvuxet bete, rator och ev ogräs. På så vis gör du betet mer attraktivt till nästa avbetning.

Vid strikt kontinuerlig betning håller man samma antal djur i samma fälla under hela betes-säsongen. Det kräver mindre arbete, men betet utnyttjas sämre och det finns risk att parasitbördan byggs upp på marken under sommaren. I praktiken brukar man ofta ha fler djur per hektar i början av betessäsongen, för att mot slutet av säsongen minska djurtätheten. Då hinner djuren med att beta den snabba grästillsväxt som sker under vår/försommar. Välj ett betessystem som passar gårdens och besättningens förutsättningar.

Dela gärna in betesarealen i mindre fällor och flytta fåren ofta, s.k. rotationsbete. På så vis kan du utnyttja betet bättre.

Tidpunkt för avvänjning kan skilja mellan år, eftersom det är beroende av tackornas hull, tillgång på bete och lammens tillväxt.

Lammens tillväxt på bete

I början av betesperioden är lammens intag av bete inte så stor, men ökar snabbt. Beteslamm bör växa minst 250 gram per dag upp till åtta veckors ålder. Ett lamm med en födelsevikt om 4 kg och som håller en tillväxt på 250 gram per dag de första åtta veckorna ska alltså väga minst 18 kg, ett lamm som växt 300 gram per dag väger 21 kg. Väg därför gärna lammen runt 60 dagars ålder för att få information om tackornas mjölkproduktion. Samtidigt kan tackorna hullbedömas och du kan ta beslut om när det är lämpligt att vänja av.

Avvänjning vid rätt tidpunkt

Från ungefär åtta veckors ålder är energiintaget större från betet än från tackans mjölk. Om lammens tillväxt är mindre än 200 gram om dagen (eller den tillväxt du satt som mål) vid vägningar som sker efter åtta veckors ålder bör man fundera på varför. Är tillgången på bete dålig så tackor och lamm konkurrerar om samma mat, parasiter, spårämnesbrister? Vidta lämpliga åtgärder utifrån din analys. Kanske bör du avvänja tidigare om det är brist på bete.

Lamm avvänjs vanligtvis vid 12-16 veckors ålder. Men när lammen ska avvänjas kan skilja mellan år, eftersom det är beroende av tackornas hull, tillgång på bete och lammens tillväxt.

Forskning har visat att lamm som får prova nya fodermedel som rödklöver, cikoria eller spannmål tillsammans med tackan har en bättre tillväxt på fodermedlet efter avvänjning. Tänk på det om du introducerar nya fodermedel eller annan typ av bete än de fått när de gått med tackan. Överhuvudtaget brukar det vara bra att ha något äldre djur med avvanda lamm (om möjligt) för att lättare kunna hantera gruppen.

Mineraler och spårämnen till växande djur

Det är stor skillnad i betets mineralinnehåll mellan gårdar och växande djur behöver t.ex. koppar och kobolt i jämn tillförsel under hela betesperioden. Utfodra mineraler vid djurens viloplats eller där vatten tillhandahålls. Då är chansen störst att de faktiskt äter den mängd mineraler de behöver. Många erbjuder mineralhinkar på betet. Räkna baklänges för att se att djuren äter vad som rekommenderas. Annars kan du prova att ge granulerade mineraler, vilka ofta går snabbare för djuren att få i sig. Erbjud separat saltsten.

Vitklöver i vallblandningen är positivt för lammans tillväxt.

Håll koll på parasittrycket

Låt inte parasiterna äta upp tillväxten! Det gäller att långsamt bygga upp lammens immunförsvar mot betesparasiter. Det gör man bäst genom att kontrollera att tackorna har en låg parasitbörda vid betessläpp (avmaska om träckprov visar på för mycket maskägg i träcken), samtidigt som du släpper ut tackor med lamm på ett bete med så låg parasitsmitta som möjligt. Helst ett skifte som inga lamm har betat på sommaren innan, alternativt ett skifte som du kunnat skörda och på så vis hållt ner parasittrycket. Betesplanera så lammen har ett bete med ett så lågt parasittryck som möjligt de första tre till fyra betesveckorna.

Ha extra uppmärksamhet på lammens parasitbörda vid avvänjning eftersom det är en känslig period. Ta gärna träckprov vid flera tillfällen, inklusive i samband med avvänjning, och avmaska vid behov. Varje gård har specifika förutsättningar, därför är det bra att kontakta Gård & Djurhälsans veterinärer för gårdsanpassad rådgivning för parasitkontroll. De kan bl.a. hjälpa till med tolkning av träckprovssvar och bedöma om behandling är nödvändig samt hjälpa till med val av korrekt läkemedel för avmaskning.

Gör en tillväxtplan – följ upp

Lammproducenter som har ett uttalat tillväxtmål, genomtänkt betesplanering och produktionsuppföljning uppfyller oftast sina mål ganska väl även vid varierande väderförhållanden.

Det visade en studie gjord på åtta gårdar med betesbaserad lammproduktion i Västsverige gjord av SLU 2012-2014 (Arnesson, A. m.fl., 2015).

Att kontrollväga lammen under betessäsongen är en bra metod för att få koll på tillväxt och för att snabbt sätta in åtgärder om lammen inte följer uppsatt tillväxtplan. Om du inte kan väga alla lamm kan du kontrollväga en mindre grupp om 10-20 % med jämna mellanrum.

Har du minst två vikter registrerade per lamm i produktionsuppföljningsverktyget Elitlamm kan du också använda dig av slaktplaneringen (under rubriken *Slakt-Slaktprognos-Grundplanering*). Ett väldigt användbart verktyg för att beräkna slaktdatum utifrån dina lamms tillväxter.

Avslutningsvis

Efter avvänjning kan det vara nödvändigt med tillskottsutfodring till lätta och medelstora lamm. Lätta lamm mellan 30-32 kg vid 120 dagars ålder är svåra att få färdiga på enbart bete. De behöver normalt bra bete plus tillskottsutfodring med kraftfoder efter långsam tillvänjning. Alternativt tar man beslutet att spara/sälja dem vidare som vinterlamm, vilket kan vara mer ekonomiskt. Medelstora lamm mellan 32-38 kg vid 120 dagar kan bli färdiga på bete vid fortsatt god tillgång på spätt och baljväxtrikt bete. Då behövs oftast inte mycket stödutfodring. För båda grupperna lamm gäller det att erbjuda ett så pass parasitfritt bete som möjligt.

Artikeln är från Nyhetsbrevet från Gård & Djurhälsan FÅR 2016 nr 4